

Za dvacet let se počet počítačů na celém světě zvýšil odhadem na dvě miliardy v roce 2015 (ITU, 2014b). V roce 2013 mělo přístup k internetu z domova 40 % světové populace, ovšem s velkými rozdíly mezi rozvinutými zeměmi, kde k němu mělo přístup 80 % obyvatelstva, a méně rozvinutými zeměmi, kde tento podíl nedosahoval ani 20 % (ITU, 2014b). V posledním desetiletí nebývale vzrostlo používání přenosných digitálních zařízení a v roce 2009 převážilo bezdrátové připojení k internetu nad pevným širokopásmovým připojením (OECD, 2012). Prodej počítačů postupně zpomaloval, zatímco prodeje tabletů, čteček a mobilních telefonů rostly dvouciferným tempem (Gartner, 2015).

S rozšířením informačních a komunikačních technologií se čtenáři masivně přesouvají od tištěných textů k elektronickým. Například pro obyvatele Spojených států se druhým nejvyužívanějším zdrojem zpráv po televizi stal počítač, který tak předčil rozhlas a tištěná média (American Press Institute, 2014). Podobně i britské děti a dospívající dávají přednost čtení elektronických textů před tištěnými (Clark, 2014). Podle nedávné zprávy UNESCO dvě třetiny uživatelů čteček v chytrých telefonech z pěti rozvojových zemí uvedly, že jejich zájem o čtení a čas strávený čtením vzrostly, bylo-li možné číst na telefonu (UNESCO, 2014). Tato změna má dalekosáhlé důsledky pro definování čtení jako dovednosti. Zprvu se texty, které čtou lidé online, v mnohém liší od tradičních tištěných textů. Aby čtenáři mohli využívat velké množství informačních, komunikačních a dalších služeb nabízených prostřednictvím elektronických zařízení, musejí umět ovládat menší displeje, přeplněné obrazovky a složité sítě různých stránek. Navíc se objevily nové druhy písemné komunikace, jako například e-mail, krátké textové zprávy, diskuzní fóra a sociální sítě. Je třeba zdůraznit, že ve světě digitálních technologií si lidé jednak musejí vybírat, co budou číst, jednak musejí číst více, častěji a v širším spektru situací. Čtení a psaní textových zpráv dokonce při některých běžných komunikačních příležitostech nahrazuje mluvení, například při domlouvání prostřednictvím telefonu nebo při používání zákaznických linek. Dnešní čtenáři musejí těmto novým textovým žánrům a komunikačním aktivitám rozumět a umět je používat.

Čtenáři elektronických textů si také musejí osvojit nové dovednosti. Musejí mít alespoň základní povědomí o informačních a komunikačních technologiích, aby je byli schopni ovládat. Dále musejí umět pomocí vyhledávačů, menu, odkazů, záložek a dalších navigačních nástrojů vyhledávat a nalézat texty, které potřebují přečíst. V nekontrolovatelné záplavě informací na internetu musejí čtenáři pečlivě vybírat informační zdroje a vyhodnocovat jejich kvalitu a důvěryhodnost. Rovněž musejí srovnávat různé texty, aby si ověřili získané informace, odhalili případné nesrovnalosti a vyřešili je. Význam těchto nových dovedností byl jasně pojmenován v závěrečné zprávě ze studie čtení elektronických textů, která byla volitelnou součástí šetření PISA 2009:

Navigation je klíčovou složkou čtení elektronických textů, neboť čtenáři si pomocí ní sami vytvářejí svůj text. Navigační volby přímo ovlivňují, jaký text budou čtenáři zpracovávat. Pokročilejší čtenáři mají tendenci volit strategie, jež korespondují se zadáním úkolu. Lepší čtenáři většinou minimalizují návštěvy stránek, které se jejich úkolu netýkají, a efektivně vyhledávají potřebné stránky (OECD, 2011a, s. 20).

Také studie o používání počítačů ve třídách (OECD, 2015) ukázala, že úroveň navigačních dovedností žáků vysvětluje významnou část rozdílů ve výsledcích testu čtení elektronických textů mezi zeměmi, které nelze vysvětlit výkonem ve čtení tištěných textů (s. 119; viz také Nauman, 2015).

V mnoha částech světa je schopnost číst elektronické texty nezbytná k dosažení osobních cílů a k zapojení do společnosti. Proto se koncepční rámec čtenářské gramotnosti v šetření PISA 2018 snaží postihnout i ty dovednosti, jež jsou zásadní pro čtení elektronických textů a práci s nimi.